

Rapport

Klacht

Zie onder *bevindingen* of *volledige* tekst voor de volledige tekst van het rapport.

Beoordeling

Zie onder *bevindingen* of *volledige* tekst voor de volledige tekst van het rapport.

Conclusie

Zie onder *bevindingen* of *volledige* tekst voor de volledige tekst van het rapport.

Onderzoek

Zie onder *bevindingen* of *volledige* tekst voor de volledige tekst van het rapport.

Bevindingen Klacht

De destijds zestienjarige en verstandelijk gehandicapte zoon van verzoeker, A., is op 22 februari 2009 aangehouden. Een verontruste burger had bij de politie Utrecht gemeld dat zij A. met een kleine jongen de bosjes bij school in had zien lopen en dat hij daar langere tijd verbleef. Dit jongetje bleek later zijn broertje te zijn.

Verzoeker klaagt erover dat zijn zoon is aangehouden wegens verdenking van het plegen van ontuchtige handelingen.

Ook klaagt hij erover dat zijn zoon geboeid is overgebracht naar het politiebureau.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Utrecht is

niet gegrond ten aanzien van

de aanhouding; en

het overbrengen naar het politiebureau.

gegrond ten aanzien van het boeien, wegens schending van het vereiste van professionaliteit.

Feiten en visies

Wat is er gebeurd?

Verzoekers zestien jaar oude verstandelijk gehandicapte zoon A. was op 22 februari 2009 buiten aan het spelen met zijn kleine broertjes van twee en zes jaar oud. Blijkbaar moest het jongste broertje plassen en heeft A. hem mee de bosjes ingenomen.

Een buurtbewoonster zag vanuit haar woning een oudere jongen met een klein jongetje de bosjes in gaan en maakte zich zorgen toen de jongens lang in de bosjes bleven. Zij belde de politie, omdat ze niet vertrouwde wat ze had gezien.

De politie ging met twee auto's ter plaatse. In de eerste auto zaten politieambtenaren K. en Ho. Zij splitsten zich op om de jongens te zoeken. Mevrouw K. trof de jongens aan in de bosjes. Zij zag de oudere jongen (A.) voorovergebogen staan met zijn gezicht naar het kleine kind toe. De oudere jongen was lichtbezweet. Het jongetje had roodomrande ogen en zijn broek en maillot waren naar beneden. Zijn geslachtsdeel was deels zichtbaar. Ook waren zijn schoenen uit. Dit beeld gaf haar de indruk dat er onzedelijke handelingen plaatsvonden. Zij vroeg aan de oudere jongen wat hij aan het doen was en wie het kind was. Hierop reageerde hij niet of nauwelijks. Zij heeft hem toen aangehouden. De oudere jongen reageerde daar ook niet op. Hij draaide zich volgens haar slechts naar haar om en wilde wegllopen. Daarvoor moest hij over het paadje waar zij op stond. Ze zag op dat moment dat de oudere jongen waarschijnlijk een verstandelijke beperking had. Zij heeft de oudere jongen geboeid. Zij heeft hem toen overgedragen aan haar collega Ho. die aan de rand van de bosjes was komen staan.

Politieambtenaar Ho. heeft de oudere jongen naar de politieauto van haar inmiddels gearriveerde collega's R. en He. geleid. Hij was overstuur en in paniek. Hij riep dat hij niets had gedaan en dat hij niet naar de gevangenis wilde. Ook riep hij dat als zijn vader erachter zou komen, die hem zou vermoorden. De jongen is in de politieauto geplaatst. Daar heeft politieambtenaar He. hem geprobeerd rustig te krijgen door hem uit te leggen wat er zou gaan gebeuren. Het was hun alle drie duidelijk dat hij een verstandelijke beperking had.

De politieambtenaren K. en Ho. waren er door buurtbewoners op gewezen dat het hier waarschijnlijk broertjes betrof. Zij waren daarom met de kleine jongen naar de woning van de moeder van de jongens gegaan. Op hun verzoek was zij naar buiten gekomen. Zij probeerde de politieambtenaren duidelijk te maken dat er volgens haar niets aan de hand was. Haar oudste zoon speelde wel vaker met zijn broertjes buiten en het was gebruikelijk dat hij de jongste in de bosjes liet plassen. Zij gaven aan haar verzoek om haar zoon A. niet mee te nemen, geen gehoor.

A. was in de politieauto wat tot bedaren gekomen. Politieambtenaar R. heeft op een gegeven moment de handboeien iets losser gedaan, omdat de jongen aangaf dat ze te strak zaten. Op het politiebureau aangekomen, heeft politieambtenaar R. hem zijn boeien

afgedaan en hem in de ophoudruimte geplaatst.

De jongen is door twee niet bij de aanhouding en overbrenging betrokken politieambtenaren gehoord. Zij waren niet van de afdeling zeden. De vader was bij dit verhoor niet aanwezig. De afdeling zeden zag geen reden tot het doen van nader opsporingsonderzoek. A. is na verhoor vrijgelaten en met zijn vader mee naar huis gegaan. De zaak is een paar dagen later geseponeerd met code 01: de jongen was ten onrechte als verdachte aangemerkt.

A.'s vader heeft over de aanhouding en het geboeid overbrengen van zijn zoon naar het politiebureau een klacht ingediend bij de korpsbeheerder. Deze heeft de klacht niet gegrond verklaard. Daarna heeft A.'s vader zich tot de Nationale ombudsman gewend.

Hoe kijkt verzoeker ertegen aan?

De vader van A. vindt dat het niet nodig was om zijn zoon aan te houden en over te brengen naar het politiebureau. Er was niets aan de hand geweest. De politie had niet willen luisteren naar de ouders. Niet naar de moeder en ook niet naar hem. Toen zijn vrouw hem belde om te vertellen dat A. was aangehouden, had de politie hem niet telefonisch te woord willen staan. Er is geen oor geweest voor de bijzondere positie waarin A. verkeert. Er waren alternatieven geweest om erachter te komen wat er in de bosjes was gebeurd, daarvoor had hij niet op het bureau verhoord hoeven worden. Na het telefoongesprek met zijn vrouw, was hij naar het politiebureau gegaan. De rit had een half uur geduurd. Op het politiebureau had hij een uur moeten wachten; hij kreeg zijn zoon pas na afloop van het verhoor te zien.

A.'s vader klaagt er ook over dat zijn zoon is geboeid. De boeien hebben een striem op de pols van A. achtergelaten.

Het boeien en overbrengen naar het politiebureau heeft volgens vader grote indruk op zijn zoon gemaakt. Hij durft nauwelijks meer buiten te spelen, uit angst dat hij weer wordt aangehouden. Hij is hiervoor onder medische behandeling.

Wat is de visie van de betrokken ambtenaren?

Een onderzoeker van de Nationale ombudsman heeft van een drietal politieambtenaren telefonisch een verklaring afgenomen. De andere betrokken ambtenaren hebben tijdens een hoorzitting hun visie op het gebeurde kunnen geven. Het volgende kwam uit hun verklaringen naar voren.

Toen mevrouw K. A. met, naar later bleek, zijn broertje in de bosjes had aangetroffen reageerde hij in haar ogen apathisch. Hij gaf geen antwoord op haar vragen wat hij daar deed en wie dat jongetje was en kwam warrig over. Zij zag aan hem dat hij waarschijnlijk een verstandelijke handicap had. Toen hij langs haar heen de bosjes uit wilde lopen,

voelde zij zich onveilig. Zij had het gevoel dat hij haar en het jongetje wat aan zou kunnen doen. Zijn gedrag zou, zo was haar ervaring met verstandelijk gehandicapten, zo kunnen omslaan. Vandaar dat zij ervoor had gekozen hem te boeien. Hierop had hij ook niet gereageerd.

Mevrouw Ho. nam A. bij de rand van de bosjes van haar collega over om hem naar de politieauto te brengen. A. raakte toen overstuur en begon te huilen. Zij heeft hem overgedragen aan haar collega's He. en R. Volgens R. had A. het schuim om de mond staan. A. vertelde op een gegeven moment dat hij zijn broertje had laten plassen of dat die in zijn broek had geplast. Daarop hebben zij de kleren van het jongetje gecheckt en in de bosjes gekeken naar sporen daarvan. Zij troffen niets aan. Later verklaarde A. nog dat het jongetje in de bosjes had gezegd dat hij niet meer behoefde te plassen.

Mevrouw Ho. was met collega K. op zoek gegaan naar de moeder van het kleine jongetje. Op dat moment hoorden zij ook van buurtbewoners dat het broertjes van elkaar waren. De moeder reageerde volgens hen laconiek op hun verhaal. Volgens haar was er niets ongebruikelijks gebeurd in de bosjes. Zij vroeg hun om haar zoon niet aan te houden en mee te nemen naar het politiebureau in verband met zijn verstandelijke handicap.

De politieambtenaren waren er niet van overtuigd dat er niets aan de hand was: A. zelf hadden ze nog niet verhoord en met het jongetje was vanwege een taalbarrière niet te praten. Ze zouden dus moeten afgaan op wat de moeder had verteld dat hij had gezegd. Dat was onvoldoende betrouwbaar. Verhoren in de woning was geen optie, omdat A. dan niet vrij zou kunnen verklaren. Bovendien was A. al aangehouden en had de hulpofficier van justitie opdracht gegeven hem mee te nemen naar het politiebureau, zodat hij, in overleg met de afdeling zeden, een verklaring kon afleggen.

Wel hadden ze, met het oog op de verstandelijke beperking van A. overwogen om hem op een politiebureau in de buurt te verhoren. Daar was een prettigere verhooruimte (een familiekamer) dan op het bureau Paardenveld. Maar omdat daar geen hulpofficier van justitie aanwezig was en de hulpofficier van justitie had besloten dat A. naar bureau Paardenveld moest worden gebracht, hebben ze daarvan afgezien.

Zij hadden aan de moeder gevraagd of zij haar man kon bellen om te vragen of hij naar het politiebureau wilde komen. Volgens de heer E., de hulpofficier van justitie, kon hij dan bij het verhoor van A. aanwezig zijn. Aan de wens van de vader van A. om hem telefonisch uit te leggen wat er aan de hand was en waarom A. mee moest naar het politiebureau, hadden de politieambtenaren geen gevolg gegeven. Zij hadden de moeder al gesproken en de boodschap was haar volgens hen voldoende duidelijk geworden. Bovendien was het volgens K. veel beter om in een rustige omgeving verdere uitleg te geven. Daarnaast wilde de politie graag van de straat af, om te voorkomen dat buurtbewoners zich er eventueel mee zouden gaan bemoeien.

In de politieauto was A. wat gekalmeerd. Hij had daar een tijdje gezeten tot zijn moeder zijn identiteitsbewijs had gebracht. Daarna zijn ze naar het politiebureau gereden. Onderweg bleef hij rustig, maar R. zag gelet op het eerdere gedrag van A. geen reden om de boeien tijdens het vervoer te verwijderen. Dit heeft hij op het politiebureau gedaan.

Wat is de visie van de korpsbeheerder ten aanzien van de aanhouding?

De korpsbeheerder acht de klacht over het aanhouden van A. niet gegrond. Er was volgens hem voldoende reden om A. als verdachte aan te merken van het plegen van ontuchtige handelingen. Zoals de klachtencommissie al eerder had gesteld in haar advies aan hem, bestond er op grond van de feiten en omstandigheden een redelijk vermoeden dat A. zich schuldig had gemaakt aan een strafbaar feit.

Deze feiten en omstandigheden waren volgens de korpsbeheerder de onderstaande:

Er was een melding gedaan dat een persoon van ongeveer achttien jaar met een klein jongetje de bosjes in was gelopen;

De politie trof A. in die bosjes aan, gebogen over een tweejarig jongetje (dat later zijn broertje bleek te zijn);

Dit jongetje stond op zijn sokken, met zijn broek op zijn knieën;

Het jongetje had roodomrande ogen;

A. was lichtbezweet en verklaarde dat zijn broertje in zijn broek had geplast;

De politie trof geen donkere, natte plekken aan in de kleding van het jongetje;

Op de grond waren evenmin sporen te vinden dat er was geplast;

Er waren al vaker meldingen binnengekomen over ontucht door jongeren met jonge kinderen in deze woonwijk.

De korpsbeheerder vond het op basis van deze feiten en omstandigheden redelijk dat de betrokken ambtenaren A. hadden aangemerkt als verdachte van een zedenmisdrijf.

Wat is de visie van de korpsbeheerder ten aanzien van het overbrengen naar het politiebureau?

De korpsbeheerder acht ook deze klacht niet gegrond. Hij vond het redelijk dat de hulpofficier van justitie had besloten dat A. niet ter plaatse zou worden verhoord, maar dat dit op het politiebureau zou gebeuren. Als A. thuis zou worden verhoord, in aanwezigheid van zijn moeder en zijn broertje, zou hij mogelijk niet in vrijheid hebben kunnen verklaren. Dit zou het onderzoek kunnen hebben geschaad, aldus de korpsbeheerder.

Wat is de visie van de korpsbeheerder ten aanzien van het boeien?

Ook deze klacht acht de korpsbeheerder niet gegrond. Politieambtenaar K. had ervoor gekozen om A. te boeien omdat hij een gevaar voor zichzelf en anderen zou kunnen opleveren. Dit gevaar bleek uit het feit dat A. zich onrustig gedroeg, niet aanspreekbaar was en het leek dat hij het schuim op zijn mond had staan. In de auto had politieambtenaar R. de boeien losser gemaakt, nadat A. had geklaagd dat zijn polsen zeer deden. Omdat A. onrustig bleef, zag R. zich genoodzaakt om de handboeien aan te laten.

De korpsbeheerder besloot zijn brief met de opmerking dat hij begreep dat het gebeurde veel indruk heeft gemaakt, juist op A., en dat alles door hem en zijn vader als ingrijpend is ervaren. Gelet op de ernst van het feit waar A. van werd verdacht en alle feiten en omstandigheden die hij had genoemd in zijn brief, was de korpsbeheerder echter van mening dat de politie op een juiste en correcte wijze had opgetreden.

Motivering van het oordeel

Wat toetst de Nationale ombudsman?

De Nationale ombudsman zal eerst een oordeel geven over de vraag of de verdenking jegens A. gerechtvaardigd was en of de aanhouding daarmee terecht was. Daarna zal de Nationale ombudsman zich buigen over de vraag of het noodzakelijk was A. over te brengen naar het politiebureau voor verhoor. Tot slot zal de Nationale ombudsman een oordeel geven over het boeien van A. tijdens het vervoer naar het bureau.

I. Ten aanzien van de verdenking, de aanhouding en de overbrenging naar het politiebureau

Waarom toetst de Nationale ombudsman?

De Nationale ombudsman toetst de handelwijze van de politie aan het redelijkheidsvereiste. Dit vereiste houdt in dat overheidsinstanties de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is.

Met betrekking tot het aanmerken als verdachte geldt dat dit slechts kan indien er sprake is van een redelijk vermoeden van schuld. Het vermoeden van schuld dient te steunen op specifieke feiten of omstandigheden van het geval en dit dient bovendien naar objectieve maatstaven gezien redelijk te zijn.

Dit vereiste brengt in dit geval tevens met zich mee, dat de politie het belang van A.'s gesteldheid moet afwegen tegen het opsporingsbelang.

Hoe luidt het oordeel?

De Nationale ombudsman is van oordeel dat er voldoende verdenking tegen A. bestond om de beslissing te rechtvaardigen tot aanhouding over te gaan. Ook het overbrengen naar het politiebureau acht de Nationale ombudsman een keuze die is te billijken. Aan dit oordeel ligt de volgende motivering ten grondslag.

Verdenking

De politie ging ter plaatse na een melding van een getuige en trof de twee jongens aan in de bosjes. Er wezen veel aanwijzingen in de richting van een strafbaar feit of een mogelijk te plegen strafbaar feit. Zo was er de vreemde aangetroffen situatie die deed vermoeden dat er onzedelijke handelingen waren verricht. Daarnaast gaf de reactie van de jongens geen reden te vermoeden dat er niets aan de hand was. Er was de melding van de getuige die had gezien dat de jongens wel erg lang in de bosjes verbleven. En tot slot waren uit die buurt vaker meldingen binnengekomen van ontucht door jongeren met kleine kinderen.

Daartegenover stond dat de oudere jongen duidelijk een verstandelijke handicap had waar rekening mee gehouden kon worden, maar ook de vraag wat de politieambtenaar nu werkelijk aan feitelijke ontuchtige handelingen had gezien.

Deze punten tegen elkaar afwegend is het niet onbegrijpelijk dat de politieambtenaar tot de slotsom kwam dat er een reële verdenking tegen A. rees, omdat er meer aanwijzingen wezen in de richting dat er wel iets aan de hand was, dan het tegenovergestelde.

Aanhouding

In dit geval heeft politieambtenaar K. er vrij snel voor gekozen om A. aan te houden. Zij heeft deze keuze gemaakt voordat de vervolgstap (zie hieronder) was genomen. Deze keuze valt te billijken. Er bestond immers op dat moment een redelijk vermoeden dat A. zich had schuldig gemaakt, of schuldig zou maken, aan een strafbaar feit. Hiermee heeft zij niet gehandeld in strijd met het redelijkheidsvereiste.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Vervolgstep

Wat van belang is, is wat er vervolgens is gedaan en gebeurd. Wat uit het onderzoek van de Nationale ombudsman naar voren is gekomen, is, dat er diverse keren contact is geweest met de hulpofficier van justitie en dat ook de politieambtenaren onderling overleg hebben gevoerd over wat er moest gebeuren. Daarnaast hebben de politieambtenaren met de moeder van A. gesproken en heeft zij de vader telefonisch ingelicht en gevraagd of hij naar het politiebureau wilde komen. Tevens is A. geboeid en, omdat hij zeer overstuur was, is hij in de politieauto gekalmeerd door politieambtenaren. A. heeft een tijdje in de auto gezeten, omdat zijn moeder in gesprek was met de politieambtenaren en zij vervolgens zijn identificatiebewijs moest ophalen.

De conclusie van deze vervolgstap was dat moest worden uitgezocht wat er nu precies was gebeurd. De politie zag zich immers geconfronteerd met nieuwe informatie die haaks stond op het beeld dat in eerste instantie van de situatie was ontstaan. De jongen had gezegd dat zijn broertje had moeten plassen (waarvan geen sporen waren aangetroffen) en de moeder had bevestigd dat plassen in de bosjes een gebruikelijke gang van zaken was. Er zou dus niets aan de hand zijn.

Plaats van onderzoek

De vraag rijst dan waar dat uitzoeken het beste kan plaatsvinden. Er zijn voors en tegens om dit op het politiebureau te laten plaatsvinden. De voordelen zijn dat daar de omstandigheden voor handen zijn om rustig te kunnen praten, er kan daar overleg plaatsvinden met specialisten, er kan een zorgmelding worden gemaakt, een tolk kan worden ingeschakeld en er is de mogelijkheid om het gezin na te trekken in het politieregistratiesysteem. Ook kan meespelen dat de politie een zaak liever niet op straat afhandelt, in verband met mogelijke bemoeienis van omstanders. Wanneer al is overgegaan tot aanhouding, zal de gang naar het politiebureau voor de hand liggen, omdat daar de hulpofficier van justitie zal zijn aan wie de verdachte moet worden voorgeleid.

Er is ook iets te zeggen voor afhandeling buiten het politiebureau. Als op straat duidelijkheid verkregen kan worden, hoeft er niet meer naar het politiebureau te worden gegaan. A. was erg overstuur geraakt van het vooruitzicht naar het politiebureau te moeten gaan. Voor zijn geestelijke gesteldheid was afhandeling buiten het bureau waarschijnlijk beter geweest, gezien de impact die alles op A. heeft gehad. Ook bij tijdelijke afhandeling op straat wordt een gang naar het bureau bespaard. In zo'n geval wordt ervoor gekozen de zaak op een later tijdstip (op het bureau) af te handelen en wordt bijvoorbeeld Bureau Jeugdzorg ingeschakeld.

Voor de politie wegen de voordelen om de zaak op het politiebureau af te handelen op tegen de voordelen om dat niet te doen.

Overbrengen naar politiebureau

De Nationale ombudsman heeft hiervoor geoordeeld dat de verdenking tegen A. gerechtvaardigd was en dat de aanhouding niet onjuist was. De consequentie van een aanhouding is dat een verdachte zo snel mogelijk aan een hulpofficier van justitie moet worden voorgeleid om de rechtmatigheid van de aanhouding te toetsen. Deze hulpofficier van justitie bevindt zich vrijwel altijd op een politiebureau. Het is dan ook de vaste werkwijze van de politie om een verdachte na aanhouding over te brengen naar een politiebureau. Een verhoor vindt in de regel niet bij iemand thuis of op straat plaats.

In dit geval is de politie zich ervan bewust geweest dat de gang naar het politiebureau op A. vermoedelijk een grotere impact zou hebben, dan op een leeftijdsgenoot die niet

dezelfde beperking heeft als hij. Vandaar dat de politieambtenaren de mogelijkheid hebben afgewogen om hem naar een politiebureau in de nabije omgeving te brengen, waar een prettigere verhoorruijnte beschikbaar is. Deze optie viel om twee redenen af. Er was op dit bureau geen hulpofficier van justitie aanwezig. Daarnaast was er contact geweest met de toen dienstdoende hulpofficier van justitie E., die bepaalde dat A. naar bureau Paardenveld moest worden overgebracht.

Hulpofficier van justitie E. nam deze beslissing op basis van de informatie die hij van zijn collega's had gekregen. Zij schetsten hem de aangetroffen situatie en lichtten hem in over wat de moeder van A. had verteld. Zij had de politie gewezen op de verstandelijke beperking van haar zoon en had uitdrukkelijk gevraagd hem niet mee te nemen, omdat dit grote impact op hem zou hebben. Bovendien was er volgens haar niets aan de hand. Zijn afweging kwam in het nadeel van (de moeder van) A. uit. Hij verklaarde er de voorkeur aan te geven A. op het politiebureau te verhoren om aldaar te bekijken wat er nu precies aan de hand was. Bovendien had hij contact met de afdeling zeden gehad over de zaak. Hij liet aldus het belang van het onderzoek prevaleren boven dat van A. Deze keuze acht de Nationale ombudsman niet onbegrijpelijk. Immers, op het moment dat ervoor werd gekozen om naar het politiebureau te gaan, kon nog niet worden overzien wat de uiteindelijke impact op A. zou zijn. Bovendien had de moeder van A. zelf niet gezien wat er in de bosjes was gebeurd. Alleen politieambtenaar K. en A. en zijn kleine broertje konden daarover het een en ander vertellen. Omdat de laatste twee niets vertelden of konden vertellen, kon E. slechts afgaan op de verklaring van K. Zij had de afweging tot aanhouden niet zozeer alleen op basis van strafrechtelijk optreden gemaakt, maar zeker ook uit zorg op deze manier gehandeld. Achteraf gezien had wellicht meer waarde gehecht moeten worden aan wat de moeder van A. had verklaard over het voorval in de bosjes en had wellicht meer psychische schade voorkomen kunnen worden door A. niet mee te nemen naar het politiebureau. Echter, de feiten en omstandigheden wezen eerder in de richting van een verdenking dan andersom. Dit maakt het maken van een afweging ten faveure van A. niet eenvoudig. Dat de beslissing is genomen ten nadele van A., hoe ongewild de consequenties ervan ook zijn, acht de Nationale ombudsman niet in strijd met het redelijkheidsvereiste.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Nadere overweging over het verhoor van A.

De Nationale ombudsman had het in deze bijzondere situatie passend gevonden als aan A. was voorgelegd of hij voorafgaand aan het verhoor contact met zijn vader had willen hebben. Dit is niet gebeurd, hoewel hiertoe wel de intentie bestond bij hulpofficier van justitie E. toen hij de beslissing nam A. naar het politiebureau te laten overbrengen. Bij de voorgeleiding van A. aan hulpofficier van justitie B. is blijkbaar hier geen oog voor geweest. De Nationale ombudsman doelt op een contact zonder dat inhoudelijk over de zaak wordt gesproken. A. was flink overstuur (geweest) en zou mogelijk steun kunnen ontlenu aan

een kort geruststellend contact met zijn vader. Deze overweging past bij de recente ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden naar aanleiding van uitspraken die het Europese Hof voor de Rechten van de Mens sinds eind 2008 heeft gedaan over het recht op bijstand bij het eerste verhoor van een verdachte (zie Achtergrond, onder 2.). Hieruit volgt dat een verdachte voor het eerste verhoor erop moet worden gewezen dat hij (rechts)bijstand kan krijgen. De arresten die waren gewezen ten tijde van de aanhouding, gaven overigens nog geen duidelijkheid over de mogelijke aanwezigheid van de ouder bij het politieverhoor. Dit laatste is pas op 30 juni 2009 door de Hoge Raad verder uitgewerkt (zie Achtergrond, onder 2.).

II. Ten aanzien van het boeien

Waarom toetst de Nationale ombudsman?

Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen. Dit brengt met zich mee dat een politieambtenaar een weloverwogen afweging dient te maken of bij een aangehouden verdachte handboeien ten behoeve van het vervoer moeten worden aangelegd. Dit mag alleen gebeuren als dit noodzakelijk is vanwege vluchtgevaar of gevaar voor de veiligheid van de betrokken persoon of politieambtenaar. Boeien mag geen automatisme zijn.

Hoe luidt het oordeel?

De Nationale ombudsman is van oordeel dat de politie er niet toe over had moeten gaan A. te boeien. Hij vraagt zich af of het boeien niet juist ertoe heeft geleid dat A. wat opstandig reageerde, omdat A. pas na het boeien begon te schreeuwen. Het omdoen van handboeien heeft wellicht een angstreactie bij A. teweeggebracht. Dit valt af te leiden uit de dingen die A. heeft geroepen over hoe zijn vader zou reageren op zijn aanhouding. Hieruit blijkt een angst- dan wel schuldgevoel voor de reactie van zijn ouders. Een aanhouding kan stigmatiserend werken. Het is aannemelijk dat dit nog meer impact heeft bij een jongen met een verstandelijke beperking die niet goed kan bevatten wat er gebeurt. Het boeien is in de ogen van de Nationale ombudsman lichtvaardig gebeurd.

Uit de verklaring van mevrouw K. is niet gebleken dat A. zich verzette tegen zijn aanhouding. Hij reageerde helemaal niet op die mededeling. Hij wilde weglopen over het padje waar mevrouw K. op stond. Hij gedroeg zich daarbij volgens haar verklaring niet agressief.

Daarnaast was er versterking aanwezig die mevrouw K. te hulp zou kunnen schieten, mocht de jongen overgaan tot verzet of willen vluchten.

Ook had, als hij zich zou verzetten, ervoor kunnen worden gekozen om te proberen de jongen te kalmeren, zoals in de politieauto is gebeurd.

Bovendien gaf de aard van het delict geen aanleiding om over te gaan tot boeien. Er was immers geen sprake van mogelijk geweldgebruik door A.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat de politie een verkeerde inschatting heeft gemaakt van de ernst van de situatie ten opzichte van de persoon van de verdachte. Er is te weinig oog geweest voor de impact van het omleggen van handboeien op A. Dit geldt zowel voor het moment in de bosjes toen A. is geboeid, als voor de beslissing om de handboeien om te laten in de politieauto toen A. inmiddels was gekalmeerd. De Nationale ombudsman wil erop attenderen dat er altijd oog dient te zijn voor de-escalatie bij een aanhoudingssituatie. Daar had hier meer aandacht voor kunnen zijn.

De Nationale ombudsman is dan ook van oordeel dat door A. te boeien het vereiste van professionaliteit is geschonden.

De onderzochte gedraging is op dit punt niet behoorlijk.

Dit alles heeft tot gevolg gehad dat A. tegen zijn wil geboeid mee moest naar het politiebureau en dat hij enige tijd van zijn vrijheid is beroofd. Dat dit grote impact op hem heeft gehad, hebben verzoeker en zijn advocaat tijdens de hoorzitting duidelijk gemaakt. Hiervan toonden alle betrokken ambtenaren zich bewust. Ook de Nationale ombudsman realiseert zich dat de gevolgen van de aanhouding voor A. groot zijn geweest. Hij betreurt het dat A. hieronder heeft geleden en de gevolgen ervan nu nog ervaart. De Nationale ombudsman krijgt de indruk dat bij de afhandeling van de aanhouding en tijdens de interne klachtprocedure door de politie weinig aandacht is besteed aan het bieden van nazorg aan A. en zijn familie. Dit had in dit geval in de ogen van de Nationale ombudsman een onderdeel moeten zijn van de afwikkeling van de aanhouding.

Onderzoek

Op 4 november 2010 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift ingediend door de heer mr. J.A.P.F. Hoens, advocaat te Utrecht, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Utrecht.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht (de burgemeester van Utrecht), werd een onderzoek ingesteld.

Het onderzoek werd gestart met een hoorzitting op Bureau Nationale ombudsman. Ook werd van drie politieambtenaren een telefonische verklaring afgenomen.

Daarna werd de korpsbeheerder verzocht op de klacht te reageren.

Tijdens het onderzoek kregen de korpsbeheerder en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De korpsbeheerder en betrokken ambtenaar E. deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

Verzoeker en betrokken ambtenaren R., K., Ho., He. en B. gaven binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift van 3 november 2009, met bijlagen, waaronder het oordeel van de korpsbeheerder van 3 september 2009 op de klacht en het advies van de klachtencommissie van 27 augustus 2009.

Het interne klachtdossier dat de korpsbeheerder heeft toegestuurd ten behoeve van het onderzoek, waaronder mutaties en verklaringen van betrokken ambtenaren.

Informatie van alle betrokkenen verstrekt tijdens de hoorzitting door de substituut-ombudsman van 25 januari 2010.

Verklaring van politieambtenaar E. van 21 januari 2010.

Verklaring van politieambtenaar B. van 22 januari 2010.

Standpunt van de korpsbeheerder van 7 april 2010.

Telefonische reactie van de advocaat van verzoeker van 17 mei 2010.

Achtergrond

1. Aanhouding

Artikel 15, eerste lid van de Grondwet

"1. Buiten de gevallen bij of krachtens de wet bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen."

Artikel 5, eerste lid, onder c. van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden

"1. Een ieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon. Niemand mag zijn vrijheid worden ontnomen, behalve in de navolgende gevallen en overeenkomstig een wettelijk voorgeschreven procedure:

(...)

c. indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gedetineerd teneinde voor de bevoegde rechterlijke instantie te worden geleid, wanneer er een redelijke verdenking

bestaat dat hij een strafbaar feit heeft begaan of indien het redelijkerwijs noodzakelijk is hem te beletten een strafbaar feit te begaan of te ontvluchten nadat hij dit heeft begaan."

Wetboek van Strafvordering

Artikel 27

"1. Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit."

Artikel 53, eerste lid

"In geval van ontdekking op heeter daad is ieder bevoegd den verdachte aan te houden."

2. Verhoor

Jurisprudentie

Op 27 november 2008 deed het Europese Hof voor de Rechten van de Mens een uitspraak in de zaak Salduz tegen Turkije. Hiermee was een eerste stap gezet tot het aanpassen van regelgeving in onder andere Nederland met betrekking tot het eerste verhoor van een verdachte. Meer uitspraken volgden, waaronder die van Panovits tegen Cyprus (11 december 2008), Pischchalnikov tegen Rusland (24 september 2009) en Dayanan tegen Turkije (13 oktober 2009). Hierin werd steeds scherper neergezet op welke manier op het gebied van rechtsbijstand recht wordt gedaan aan de voorwaarden voor een eerlijk proces. De strekking van deze arresten is dat een aangehouden verdachte voordat het verhoor plaatsvindt, de kans krijgt een raadsman te raadplegen over een heel scala aan diensten en onderwerpen die met rechtsbijstand te maken hebben. De consequentie van de schending van dit recht kan zijn dat de afgelegde verklaring van bewijs kan worden uitgesloten, dat de rechter de straf matigt, of zelfs dat het OM niet-ontvankelijk wordt verklaard.

De Hoge Raad heeft naar aanleiding van de arresten Salduz en Panovits in een arrest van 30 juni 2009 invulling gegeven aan deze twee arresten. De Hoge Raad leidde uit deze arresten onder andere af dat een verdachte die door de politie is aangehouden de

gelegenheid moet worden geboden om voorafgaand aan het verhoor een advocaat te raadplegen. De Hoge Raad leidde uit de arresten niet af dat de verdachte recht heeft op aanwezigheid van de raadsman tijdens het verhoor. Met betrekking tot het verhoor van een jeugdige, overwoog de Hoge Raad dat voor hen geldt dat zij naast het recht op consultatie óók het recht hebben op bijstand door een raadsman of een andere vertrouwenspersoon tijdens het verhoor.

3. Boeien

Artikel 11 van de Grondwet

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Artikel 22 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar (Besluit van 8 april 1994, Stb. 275, in werking getreden op 1 april 1994)

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen.

2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten en omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:

- a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of
- b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

Achtergrond

Zie onder *bevindingen* of *volledige* tekst voor de volledige tekst van het rapport.